

**Геній Ізраїлю. Стійкість
маленької нації у
нестабільному світі**

КУПИТИ

Давні римляни вірили в генія — духа-покровителя, що визначає характер і дарує захист. Генія Ізраїлю вони, мабуть, вважали б могутнім, адже він опікується державою, створеною унікальним народом у складних обставинах. Поки інші заможні демократії старіють, населення Ізраїлю молоде та зростає. У країні одна з найвищих у світі тривалість життя, низький рівень смертності від самогубств, зловживання наркотиками та алкоголем. Ізраїльська армія є взірцем високотехнологічності й інклюзивності, а економіка посідає передові позиції в перегонах інновацій.

Сол Сінгер і Ден Сінор, автори бестселера «Країна стартапів», у своїй новій роботі досліджують парадокси ізраїльського суспільства і показують, що насправді потрібно людям, щоб бути щасливими. Книжка пояснює, чому євреї продовжують процвітати, не маючи суттєвих природних багатств, в оточенні агресивно налаштованих сусідів і водночас розділені всередині. Попри політичні, етнічні, релігійні та економічні розбіжності, кожен готовий прийти на допомогу іншому, об'єднатися для подолання чергової кризи. «Геній Ізраїлю» розповідає про державу, побудовану на цінностях служіння, солідарності й належності до спільноти.

ЗМІСТ

Від авторів	9
Вступ Ізраїльський парадокс	13
1 Убером до Місяця	33
2 Де клас?	56
3 Безупинний бєбібум	79
4 З дітьми все гаразд	93
5 День подяки щотижня	104
6 Зворушлива історія	119
7 Народ-оповідач	132
8 Нація вакцинація	146
9 Удома найліпше	172
10 Війна євреїв	196
11 Інший Ізраїль	215
12 Другий шанс	240
13 Геній Ізраїлю	258
<i>Подяки</i>	271
<i>Список інтерв'ю</i>	276
<i>Про авторів</i>	283
<i>Примітка</i>	284

Вступ

Ізраїльський парадокс

Люди не проти труднощів, насправді вони розквітають на них; люди проти того, щоб почуватися непотрібними. Сучасне суспільство вдосконалило мистецтво робити людей непотрібними.

Себастьян Юнгер

Тіффані Вен лежала на масажному килимку. Це була та коротка мить, коли ти перебуваєш сама й чекаєш на масажиста, який за хвилину має повернутися. Вен думала: «Сказати йому, чи це буде недоречно? Або ж він скаже про це сам?»

Він не сказав. А Тіффані не мала звички вказувати людям. Але вона знала: якщо промовчить, то ця думка не даватиме їй спокою. Краще одразу з усім покінчити.

«Я певна, що ти пам'ятаєш, але сирена прозвучить посеред нашого масажу», — мовила вона до стіни, лежачи щочкою на рушнику, що вкривав килимок. «О, так, сьогодні ж Йом *га-Зікарон*», — відгукнувся він, усвідомлюючи те, *що вони помінялися ролями*. Бо саме він як ізраїльтянин мусив нагадати. То був День пам'яті, коли Ізраїль згадує своїх полеглих солдатів.

«Коли зазвучить сирена, — сказав він, перебираючи ініціативу, — ти просто лежи на килимку. Не треба вставати посеред масажу. Але я зупинюсь і стоятиму, поки лунатиме сирена».

Вен, американська журналістка азійського походження з Сан-Франциско, яка поїхала вслід за своїм ізраїльським хлопцем до Тель-Авіва, навчалася на магістра з близькосхідних студій у Тель-Авівському університеті. Вона на мить із задоволенням відчула себе обізнаною місцевою, та хоч скільки разів Тіффані переживала цей унікальний ізраїльський спільний ритуал, він усе одно незмінно вражав її. Рівно об 11:00 сирена повітряної тривоги наповнює повітря гучною жалібною нотою — ревучим високим звуком, який чутно скрізь, наче він виходить із самого повітря.

На дві хвилини світ завмирає, немов у науково-фантастичному фільмі. Машини зупиняються на шосе, водії стоять біля них, як вартові. У

ресторанах і готелях, школах та офісах, на стадіонах і по домівках усі мовчки стоять. Стоїть персонал закусочних, офіціанти й кухарі. Стоять учні та вчителі в школі. Іноземні медіа публікували відеозаписи вуличних сцен, що завмирили в часі, поки повітря наповнювалося пронизливим, усепроникним голосінням.

Сирени звучать два дні на рік з інтервалом у тиждень: на Йом га-Шоа (День пам'яті жертв Голокосту) і Йом га-Зікарон (День пам'яті загиблих солдатів і жертв терору).

Дві хвилини нерухомо стояти й мовчати — це довго. «Про що чи про кого всі вони думають, коли опускають голови, дивляться прямо чи заплющують очі?» — гадала Вен. Якби вона не лежала на килимку, то теж стояла б. Участь у ритуалі допомагала їй хоч трохи почуватися частиною колективу. Але річ не тільки в тому, що ізраїльтяни всі робили те саме — вони були налаштованими на той самий канал, а вона не мала до нього доступу. Канал був водночас колективним та особистим, оскільки ізраїльтяни зосереджувалися на комусь, кого вони втратили: брата, сина, дівчину, батька, друга дитинства, вчителя, студента, продавця з сусіднього магазину, солдата з їхньої частини.

Вен згадала ще одну сирену на День пам'яті, коли вона із Сан-Франциско розмовляла по скайпу зі своїм хлопцем з Ізраїлю. «Нам доведеться перервати розмову десь на кілька хвилин, але все гаразд, просто залишайся тут». Вен це зачудувало. «Він був не на людях, а сам, у своїй квартирі, — сказала вона нам. — Ніхто не помітив би, що він зробив. Але він підвівся і вшанував цей момент».

Джо Маккормак відчував схоже благоговіння. «Від сирени в мене завжди мурашки по спині. Навіть зараз», — каже він. Ім'я, світла шкіра, відкрите обличчя, акцент — усе це свідчило, що Маккормак не був типовим ізраїльтянином. Навіть у цьому місці, куди з їхалися люди з понад 70 різних країн, Маккормак виділявся. «Я пам'ятаю, як уперше почув сирену, — згадував він. — Це було в День пам'яті жертв Голокосту, в потягу до Хайфи. Зненацька транспорт зупинився посеред ніде. Довкола поля. Жодних будівель. І всі в поїзді встали. Це було дуже потужно. На всіх обличчях було видно, що всередині в них вирують емоції».

«Я виріс у шотландській глибинці, — пояснював Маккормак, — І ніколи не зустрічав євреїв. У мої дев'ять років ми дізналися про Другу світову війну й Гітлера, а також про те, що сталося з єврейським народом. Я пам'ятаю школу й учителя. Пригадую, як був тоді в класі й слухав розповіді про людей, які вбивали євреїв, а потім перемотую до цього моменту — я в Ізраїлі й мовчки стою в потягу з усіма цими людьми, країна яких виникла з попелу Голокосту».

Маккормак одним із перших зареєструвався у фейсбуку, коли той відкрився 2006 року для користувачів з-поза студентських містечок. Саме там він зустрів Аді, ізраїльтянина, який також зацікавився гучним стартапом соціальної мережі. Пів року вони спілкувалися віртуально, а потім Маккормак вирішив приїхати з двотижневим візитом.

«Я не мав жодного уявлення про Близький Схід, тим паче про Ізраїль. Думав, що це місце з верблюдами і що Ясір Арафат був президентом, — зізнався Маккормак. — Я дуже нервувався. Мене вразив великий сучасний аеропорт. Була ніч, і я їхав до цього класного, невгамовного міста... Тель-Авів. Я сказав собі: "Ого. Це дуже відрізняється від Шотландії».

Маккормак зупинився в Аді. «У нього була справжня ізраїльська домівка, — згадує він. — Велика сім'я, яка щоп'ятниці вечеряла разом. Три — іноді чотири — покоління збиралися разом за вечерею... щотижня. Я ніколи не бачив нічого такого. І мені просто дуже сподобалося це місце». Він звільнився з роботи й залишився на три місяці, аж поки закінчилася його туристична віза. Тоді Маккормак повернувся на деякий час до Великої Британії, отримав нову візу й повернувся працювати у квітучому високотехнологічному секторі Ізраїлю.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ